

23 Nájdi chybu v argumente

Témy: kritické myslenie,
mediálna gramotnosť, bezpečne online

- Veková kategória:** 15+
- Počet účastníkov:** do 30 osôb
- Trvanie aktivity:** 40 – 60 minút
- Metódy vzdelávania:** skupinová práca, diskusia, reflexia
- Ciele aktivity:**
- nájsť a určiť typ argumentačného faulu a vysvetliť ho,
  - rozoznať použitú stratégiu komunikačných manipulatívnych techník,
  - uviesť argument pre podporu určitého tvrdenia,
  - všímať si vplyv argumentačných faulov (ich dopad na nás a na iných),
  - pomenovať dôvody použitia argumentačných faulov,
  - všímať si rôzne spôsoby argumentácie a posúdiť vlastné argumentačné schopnosti.
- Materiál:**
- papiere, perá, flipcharty, fixky,
  - vytlačené príklady argumentačných faulov pre každého účastníka,
  - handout pre každého účastníka – argumentačné fauly a stratégie manipulatívnych techník.
- Kľúčové slová:** argumentácia, kognitívne skreslenia, argumentačné fauly, manipulatívne techniky

Priebeh aktivity:

1. Vstup do témy: Súčasťou kritického myslenia je prijímanie a prehodnocovanie informácií, ktoré sa k nám dostávajú. Posúdenie ich pravdivosti, správnosti či objektívnosti je našou každodennou úlohou. Vedieť sa správne pýtať a argumentovať nám pomáha zorientovať sa v záplave informácií. Schopnosť posúdiť argumenty nám však sťažujú rôzne manipulatívne techniky zo strany iných alebo naše vlastné kognitívne skreslenia.

V nasledujúcej aktivite sa zameriame na argumentačné fauly. Ide o také praktiky, ktorými sa nás niekto snaží zmiast alebo odlákať našu pozornosť. Argumenty obsahujú logické omyly alebo iné manipulačné techniky. *Handout* (použiť handout z aktivity č. 13 Detektívy argumentačných faulov) s typmi argumentačných faulov a troma stratégiami manipulatívnych techník rozdáme účastníkom.

2. Účastníkov vzdelávania rozdelíme do skupín po 3 – 4 členoch. Rozdáme im príklady argumentačných faulov z prílohy (bez riešení). Každé skupine môžeme

Témy

Veková kategória

15+

Veľkosť skupiny

do 30 osôb

Čas

40 – 60 MINÚT

dať odlišný príklad argumentačného faulu alebo môžu všetky skupiny pracovať na rovnakých príkladoch (podľa potrieb vzdelávania a časovej dotácie). Účastníci si v skupine úryvok prečítajú, prediskutujú a spoločne pracujú na týchto úlohách:

- *Posúďte, či sa v príklade nachádzajú argumentačné fauly. Ak áno, pokúste sa určiť, ktoré.*
- *Navrhňte, ako by mala podľa vás vyzeráť správna argumentácia.*

Na vypracovanie úloh necháme účastníkom dostatočný priestor (aspoň 10 minút na príklad). Pomôckou môžu byť informácie v *handoute*.

3. Po vypracovaní zadania nasleduje prezentácia výsledkov a spoločná diskusia. Vybraný člen skupiny prečíta nahlas príklad, pomenuje problémy, ktoré vo výroku našiel a vysvetlí, prečo pôsobia manipulatívne. Zároveň predstaví návrhy, aké lepšie argumenty mohli byť použité. V prípade, že pracujú skupiny na rovnakých príkladoch, je možné výsledky zaznamenať na flipchart/tabuľu a porovnať. Ak je to potrebné, lektor doplní riešenie príkladu, pomôže správne určiť argumentačný faul a zdôvodniť ho. Rovnako môže ponúknuť aj príklady vhodných argumentov pre podporu tvrdenia v danom príklade.

V rámci aktivity je najlepšie použiť úryvky textov k aktuálnym témam, ktoré môžu účastníkov zaujímať. V prílohe je výber niekoľkých vymyslených príkladov spolu s poukázaním na argumentačné fauly, ktoré obsahujú.

Záverečný rozbor:

- *Ako na vás príspevok (príklad argumentačného faulu) pôsobil?*
- *Stretli ste sa s podobnými príspevkami vo svojom živote? Kde? Ako často?*
- *Kto podľa vás používa podobné manipulačné techniky? Prečo?*
- *K čomu vedie/môže viesť používanie argumentačných faulov? Aký vplyv na nás majú?*

Záverečné zhrnutie: Nedostatočné povedomie o manipulatívnych technikách a nevededomovanie si toho, čo/kto na nás vplyva a ako môžeme eliminovať tieto vplyvy, má za dôsledok aj vznik stereotypov a predsudkov a otváranie priestoru pre šírenie nenávisťných prejavov, či už voči jednotlivcom alebo skupinám ľudí.

Variácie aktivity:

- Účastníci môžu:
  - skúsiť napísať (vytvoriť) príklad s použitím vhodných argumentov alebo argumentačných faulov,
  - sami vyhľadať príklady príspevkov na internete,
  - použiť príspevky súvisiace s preberanou témou.

Zdroj: MARKOŠ J., GAŽOVIČ O., *N Magazín, Kritické myslenie*. Bratislava: N Press, s.r.o, Október 2017. [online]. Dostupné na: <<https://dennikn.sk/941774/stiahnite-si-prirucku-o-kritickom-mysleni/>>

Príloha: Príklady argumentačných faulov a ich riešenie

Príklad č. 1: Ľavicová vláda sa rozhodla v krajine zvýšiť minimálnu mzdu aj rodičovský príspevok. Zároveň zaviedla výrazné sociálne štipendiá, ktoré žiakom z chudobnejších rodín umožňujú pokryť všetky náklady na cestu do školy aj pracovné pomôcky. Pravicová opozícia na tieto opatrenia reagovala nasledovne: *„Je to jasné, premiér je klamár a zlodej, z takéhoto návrhu nemôže vzísť nič dobré! Vozí sa na jachte a hrá sa na ľudomila. Tie peniaze by sa dali využiť oveľa múdrejšie.“*

Príklad č. 2: Vláda sa rozhodla zlepšiť podmienky v utečeneckých táboroch, ktoré sú preplnené. Zaviedla intenzívnu výstavbu nových priestorov a zvýšila počet učiteľov, ktorí sa v týchto táboroch venujú detským utečencom. Bulvárne noviny na tieto opatrenia reagovali nasledovne: *„Vláda sem pozýva ďalších migrantov! Takýmto tempom čoskoro každý z nich dostane nové auto a vlastný dom so záhradou ako bonus.“*

Príklad č. 3: Webové stránky firmy, ktorá ponúka pochybné liečebné postupy, uverejnili nasledujúci text: *„Malička Sára zvíťazila nad rakovinou. Krutá liečba v nemocnici ju takmer zabila, lekári do nej napriek plaču píchali jednu ihlu za druhou. Zúfalí rodičia sa na to už nedokázali pozerieť, a tak ju zobrali domov. Obrátili sa na nás a my sme jej začali každý deň posilať energiu. Nasadili sme jej aj prísny pôst, kyslú kapustu a trikrát denne kloktala výrobok, ktorý predávame. Účinky boli zázračné a dnes sa už krásne dievčatko opäť usmieva. Trápíte sa aj vy? Trpia vaši blízki? Obráťte sa na nás a vyliečime vás tak, ako sme pomohli Säre.“*

Podklady pre lektora:

Riešenie príkladu č. 1: Obsahuje osobný útok. Aj ak by daný premiér naozaj kradol, nič to nevypovedá o užitočnosti opatrení, ktoré zaviedol. Takisto je nepodstatné, či sa vozí na jachte. Je potrebné vyjadriť sa k jadrú opatrení (môžu reálne niekomu pomôcť? akému veľkému počtu ľudí a ako zásadne? za akú cenu? dalo by sa týmto ľuďom pomôcť efektívnejšie? ako napríklad?), nie k osobe navrhovateľa.

Riešenie príkladu č. 2: Obsahuje klamlivé tvrdenie (vláda nikoho nepozvala, návrh sa týka tých utečencov, ktorí už sú v krajine) a šikmú plochu (autá, domy a záhrady nikto nespomínal). Korektná kritika návrhu by mala smerovať k jadrú opatrení (máme na to dosť financií? dokážeme rýchlo získať nových učiteľov, keď ich príprava trvá niekoľko rokov? a pod.) a k možným alternatívam (nebolo by účinnejšie najprv lepšie chrániť spoločné hranice, aby sa znížil počet ilegálnych migrantov? nemali by sme financie investovať primárne do vzdelávacích kurzov a jazykovej prípravy pre dospelých utečencov, aby sa dokázali lepšie zamestnať na trhu práce a potom si s rodinami nájsť samostatné ubytovanie? a pod.).

Riešenie príkladu č. 3: Príspevok používa silne emotívny jazyk („krutá liečba“, „lekári napriek plaču píchali“, „zázračné účinky a krásne dievčatko“), ktorým navodzuje rozdiel medzi zlou nemocnicou a dobrou alternatívou. Problémom je aj miešanie kauzality a korelácie – ak sa aj Sára náhodou vyliečila po nasadení pôstu, kapusty a kloktadla, neexistuje žiaden dôkaz, že to bolo v ich dôsledku. Liečba v nemocnici vychádza z prísne stanovených lekárskeho štandardov a výskumov, ktoré preukázali účinky liečby na jednotlivé typy rakoviny. Jej vplyv a účinok si vyžadujú dôkladné posúdenie a zváženie možností a dopadov.